

УДК 811.161.2:81'373.2
DOI: 10.31891/2415-7929-2020-20-9

ТОРЧИНСЬКИЙ М. М.
Хмельницький національний університет

ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ОСОБОВИХ ІМЕН В УКРАЇНІ У XIX–XX СТОЛІТТЯХ

У статті зроблено детальний огляд історії вивчення власних особових імен в Україні, причому згадуються не лише дисертаційні роботи, монографії і словники, а й статті і тези повідомлень на конференціях і семінарах (загалом опрацьовано понад 600 наукових праць). Установлено, що основна увага зверталася на структурні, дериваційні та семантичні особливості цього розряду антропонімів, їхню етимологію та функціонування, причому часто аналіз імен виконувався паралельно з характеристикою прізвищ та прізвиськ.

Ключові слова: антропонім, особове ім'я, прізвище, прізвисько, історія вивчення, стаття, монографія, словник.

TORCHYNSKYI M.
Khmelnyskyi National University

HISTORY OF PERSONAL NAMES' STUDY IN UKRAINE IN THE XIX TH–XX TH CENTURIES

The article provides a detailed review of the history of proper names' study in Ukraine, starting from the end of the 19th century and ending in 2000. Among 634 researched editions, there are 29 dissertations, 11 monographs, 37 dictionaries, reference books, manual books and guidebooks, 53 collections of scientific papers, 504 articles and abstracts of reports at scientific conferences and seminars.

First of all, these articles considered issues related to the dynamics of personal names, their etymology, variability, structure, word formation, semantics, translation into other languages, motivation of surnames and toponyms, comparison of Ukrainian anthroponyms with foreign ones and their adaptation in the Ukrainian language, the register of various territories' names and time periods, functioning in official documents and folklore works, other theoretical and practical inquiries.

It was found that the analysis of names was often carried out in parallel with the characterization of surnames and nicknames.

Bibliographic index «Ukrainian Onomastics» (2013), prepared by the team of compilers (executive editor S. O. Verbych), article «Ukrainian Onomastics: Achievements and Problems» by A. M. Zubko (1992), bibliographic and information reference book «Onomastic Studies in Ukraine» by M. M. Torchynsky (2007) and a number of other dissertations and monographs, that examined Ukrainian names in structural-derivational, semantic-motivational and functional aspects, became the main source of research.

Additional study requires issues related to the description of personal names in foreign studies, primarily Russian, Belarusian and Polish, which significantly influenced the formation of scientific views of Ukrainian anthroponymists in the twentieth century and early XXI century.

It is time to prepare a monograph that will be devoted to Ukrainian male and female personal names with a detailed description of their semantics, origin, variability and summary information, which will relate to the structure, etymology and other defining features of proper names.

Key words: anthroponym, personal name, surname, nickname, history of study, article, monograph, dictionary.

Актуальність дослідження. Дослідження власних особових імен, як і будь-яких інших мовних одиниць, ґрунтується на напрацюваннях попередників, адже саме цей клас пропріальних одиниць одним із перших потрапив у сферу наукових зацікавлень вітчизняних ономастів. Звичайно, спочатку це були описові матеріали, і стосувалися вони не стільки особових імен, скільки прізвищ (прізвищевих назв) та прізвиськ, однак надалі саме такі студії стали дороговказом для дослідників, яких цікавила структура, словотвір, функціонування антропоодиниць.

Починаючи з другої половини XX ст., вивчення особових імен вийшло на якісно новий рівень – дисертацій, монографій, словників тощо, а проблеми, які розглядалися у статтях і тезах, охоплювали вже етимологію, мотивацію, переклад іншомовних власних особових назв українською мовою та багато інших, які загалом засвідчили належне опрацювання цього важливого сектора онімного простору української мови.

Звичайно, планувалося назвати усі вітчизняні дослідження особових імен, включно з найменшими за обсягом, що дало б повне уявлення про те, що зроблено в українській антропоніміці, а які питання ще очікують на більш ґрунтовне опрацювання, однак велика кількість наукових праць (634 всього), значна частина яких (більш ніж половина) опублікована протягом 1980–1990-х років, стали причиною того, що ми ілюструємо основні напрямки дослідження імен лише кількома прикладами.

Аналіз останніх джерел. Комплексного аналізу бібліографії особових імен немає, але перелік практично всіх наукових праць із проблем ономастики наявний насамперед у бібліографічному довіднику «Українська ономастика», який вміщує опис усіх студій із 1855 по 2000 роки (загалом 4534 бібліографічні статті) [1].

Досить детально дисертаційні роботи з антропоніміки описані в бібліографічно-інформаційному довіднику «Ономастичні студії в Україні» М. М. Торчинського (2007 р.) [2], статті

«Українська ономастика: здобутки та проблеми» А. М. Зубка (1992 р.) [3] і низці інших дисертаційних та монографічних праць, у яких розглядалися українські імена у структурно-дериваційному, семантико-мотиваційному і функціональному аспектах.

Постановка проблеми. Вивчення джерел, у яких опрацьовувалися загальні і часткові проблеми аналізу власних особових назв, дозволяє зробити такі висновки: «1) антропоніми одними з перших потрапили у поле зору ономастів; 2) більш детально схарактеризовано імена і прізвища (проте немає повного охоплення окремих регіонів); 3) на належному рівні з'ясовано етимолого-словотвірну структуру особових імен (походження, шлях і час виникнення, етимологію, структуру, мотив номінації, спосіб творення, семантику твірної основи) та окремі функціональні (стилістичні функції, етнокультурну знаковість, емоційно-експресивні ознаки, продуктивність і поширення в певних регіонах) й екстралінгвальні особливості; 4) менше уваги приділено денотатно-квалітативним особливостям імен (які, проте, в антропонімії проявляються не досить виразно), а також кодифікаційному аспекту (особливо варіативності, правопису, відмінюванню тощо)» [4, с. 48–49].

Детальний аналіз вітчизняних публікацій за майже півторастолітній період допоможе нам підтвердити чи спростувати попереднє твердження.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці XIX – на початку XX ст. українські (частіше їх іменували малоросійськими) власні особові імена описувалися епізодично: і у вигляді словничків (наприклад, у праці М. Левченка «Спроба російсько-українського словника» 1874 р. – розділ «Особові імена південноросів», а в четвертому томі «Словаря української мови», який 1909 р. упорядкував Б. Д. Грінченко, – додаток «Хресні імена людей»), і окремих статей («Про малоросійську вимову місцевих імен» М. А. Максимовича (1880 р.); фундаментальна стаття І. Я. Франка «Причинки до української ономастики» 1906 р., яка, проте, більше стосувалася прізвищевих назв; «Імена, назви і прізвища у селян с. Мшанця Старосамбірського повіту» М. Зубрицького (1907 р.)), навіть і в посібниках для учнів («Про наголошування у власних іменах історичних осіб, письменників, діячів і т. д.» І. І. Огієнка (1912 р.)).

У 1920–1930-их роках низку публікацій, які стосувалися історії формування чоловічих наймен, підготував В. І. Сімович, зокрема тих, які мали завмерлі суфікси, що надавали їм здрібнілого або згрубілого значення (1929, 1932 рр.), фіналі **-о** та **-но** (1931 р.).

За даними енциклопедії «Українська мова», також опубліковано «Короткі правила правопису. Словнички імен, географічних назв, назв різних установ» Г. Голоскевича (1925 р.) [5, с. 82], а перед цим – довідник «Нові імена» В. Дегерта (1924 р.).

У цей час продовжують друкуватися й лексикографічні довідники («Імена людей» О. Ізюмова в «Українсько-російському словнику» (1930 р.); «Словник особових імен у літературній українській формі» І. Огієнка (1935 р.)), і статті переважно практичного спрямування («Транскрипція українських власних імен латиницею» В. Козловського (1930 р.); «Осип чи Їсип» Д. Йосифовича і «Пекуча справа: як писати українське ймення й прізвища в метриках» З. Лиська (1934 р.); «Наші особові ймення» і «Ще раз про наші особові ймення» Б. Лисянського та «Наші особові ймення» І. Огієнка (1935 р.); «Особові імена учнів Перемиської української гімназії» Є. Грицака та «Вимова біблійних імен» і «Вимова давньоєврейських біблійних імен» І. Огієнка (1938 р.); «Вимова біблійних імен з Й на початку» І. Огієнка (1939 р.)).

Період Другої світової війни і післявоєнної відбудови характеризується появою окремих статей прикладного характеру в газетах («Григорій чи Георгій» К. Галаса (1942 р.)) і журналах («Декілька зауважень про українські і російські особові імена» В. І. Чернишова (1948 р.), «До правопису власних імен» К. К. Цілуйка (1950 р.)).

Середина XX ст. ознаменувалася значною активізацією ономастичних студій, зокрема вивченням власних особових імен, що пов'язано зі створенням 1959 року Української ономастичної комісії, яка зайнялася підготовкою і проведенням ономастичних конференцій, виданням збірників статей і тез конференцій, започаткуванням «Повідомлень Української ономастичної комісії» (у XX ст. вийшло 15 випусків «Повідомлень УОК», а у ХХІ ст. їх друк відновлено), залученням до вивчення пропріальних одиниць талановитих молодих науковців, які згодом захистили кандидатські та докторські дисертації й вивели українську ономастику на передові позиції принаймні у слов'янському світі.

Саме в 1950-их роках видано «Українсько-російський і російсько-український словник власних імен людей» (1954 р.; автори – Н. П. Дзяківська, С. П. Левченко, Л. Г. Скрипник; за редакцією І. М. Кириченка), який допоміг розв'язати чимало проблемних питань, пов'язаних із функціонуванням цих антропонімів у двомовному середовищі (пізніше перевидався в 1961, 1967, 1972 і 1976 рр.).

Заслугують на увагу також статті, в яких аналізуються іншомовні імена (наприклад, «Проблема вивчення негрецьких власних назв грецьких епіграфічних пам'яток Північного Причорномор'я» (1952 р.), «Про власні імена з ольвійських написів» (1957 р.) та «Про власні імена в новознайдених ольвійських надписах» (1958 р.) А. О. Білецького; «До питання власних імен в індоєвропейських мовах» К. Є. Гагкаєва (1957 р.); «До методики дослідження власних імен в епіграфічних пам'ятках Північного Причорномор'я» (1959 р.) В. П. Петрова), колишні форми антропонімів («Нариси з історії української мови. Словотворча

будова чоловічих особових назв в українській актовій мові XIV–XV ст.» (1952 р.) і «Жіночі особові назви в українській актовій мові XIV–XV ст.» (1954 р.), а також сс. 34–74 монографії «Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст.» (1958 р.) Л. Л. Гумецької, яка характеризувала не лише імена, а й інші види номінацій) і, традиційно, етимологія, правопис та інші атрибути сучасних особових найменувань («Про походження і написання власних імен» (1953, 1958 рр.) І. В. Глинського, «Правопис власних імен в українській мові» (1954 р.) М. В. Аринштейн, «Етимологія деяких слів» (зокрема імен *Климент, Лариса, Мирон, Прокіп, Текля, Федір* (1958 р.) О. Б. Ткаченка, «Походження і значення власних імен» (1958 р.) М. С. Чубач, «Про смисловий зв'язок назв осіб чоловічої і жіночої статі» (1960 р.) І. Т. Яценко).

1960-і роки в українській ономастиці відзначені:

- по-перше, створенням першого проекту української ономастичної термінології, підготовленого В. В. Німчуком і надрукованого 1966 р. в «Повідомленнях Української ономастичної комісії», де, зокрема, були словникові статті, що стосувалися антропонімів загалом (31 словникова стаття про прізвища, прізвиська, клички, псевдоніми, патроніми, метроніми, гінеконіми, андроніми тощо) й особових імен зокрема (виокремлено чоловічі, жіночі й дитячі) [6, с. 37–39];

- по-друге, захистом перших дисертаційних робіт з антропоніміки (таких як, наприклад, «Основи полтавської ономастики (за матеріалами Полтавських актових книг XVII ст.)» І. Д. Сухомлина (1964 р.); «Словотворча система сербохорватської антропонімії ранньоісторичного періоду (XII–XV ст.)» І. М. Железняк, «Антропонімія північної частини Лівобережної України (друга половина XVII – перша половина XVIII ст.)» О. Д. Неділько (1969 р.) та «Жіночі особові назви в українській мові (утворення і функціонування» І. І. Фекети (1969 р.); докторські дисертації «Сучасні українські прізвища (походження, словотвір, територіальне поширення» Ю. К. Редька (1969 р.) і «Антропонімія Закарпаття» П. П. Чучки (1970 р.), які не присвячені безпосередньо особовим іменам, проте ця група пропріальних одиниць часто згадується в дослідженнях);

- по-третє, виходом монографій, підготовлених за результатами дисертаційних студій («Нарис сербохорватського антропонімічного словотвору (Суфіксальна система сербохорватської антропонімії XII–XV ст.)» (1969 р.) І. М. Железняк), частково – «Сучасні українські прізвища» (1966 р.) і «Довідник українських прізвищ» (1969 р.) Ю. К. Редька);

- по-четверте, укладанням ономастичних збірників наукових праць, серед яких траплялися розвідки, які стосувалися особових імен («Питання топоніміки та ономастики» (1962 р.), «Питання ономастики» (1965 р.), «Територіальні діалекти і власні назви» (1965 р.), «Ономастика» (1966 р.), «Повідомлення Української ономастичної комісії» № 1 (1966 р.), №№ 2–4 (1967 р.), №№ 5–7 (1968 р.), № 8 (1970 р.);

- по-п'яте, написанням праць навчально-наукового характеру (так званих конспектів лекцій), присвячених як теоретичним проблемам антропоніміки, так і способам аналізу насамперед імен і прізвищ («Російська антропоніміка» (1970 р.) М. В. Карпенко, «Антропонімія Закарпаття. Вступ та імена» (1970 р.) П. П. Чучки); сюди ж віднесено і книгу науково-популярного плану «Твоє ім'я – твій друг» (1970 р.; перевидано 1985 р.) І. В. Глинського;

- по-шосте, значною кількістю статей, в яких розроблялися різні аспекти творення й функціонування власних особових імен («Особові назви західної Волині XIV ст.» А. М. Матвієнко (1962, 1970 рр.; остання – під прізвищем А. Білоус), «До методики дослідження власних імен в епіграфічних пам'ятках Північного Причорномор'я» (1962 р.) В. П. Петрова; «Із життя особових власних імен (до питання про ступінь їх вживаності в різні історичні періоди» (1962 р.) та «Із життя власних особових імен» (1966 р.) В. І. Тагунової; «Словотворчі типи складних особових назв XI–XIII ст.» З. Г. Ніколаєнко і «Наші імена. Звідки вони?» Ю. К. Редька (1965 р.); «Антропоніми румунських сіл Закарпаття» З. Ф. Пенюк (1966 р.); «Нове і традиційне у вживанні власних особових імен» С. П. Левченка, «Антропонімічні словосполучення в документах північноукраїнського Лівобережжя XVII ст.» О. Д. Неділько, «Ще раз про власні імена людей» О. Д. Пономарева, «Жіночі особові імена в пам'ятках ділової мови Лівобережної України XVII ст.» Л. О. Самійленка, «Розмовні форми чоловічих власних імен у діалектній антропонімії Середньої Наддніпрянщини» І. Д. Сухомлина (1969 р.); «Походження українських імен» Н. С. Стець і «Власні особові імена в усному мовленні» Г. Ф. Шила (1970 р.)).

Можемо вказати й на персоналії, які більш активно проявили себе під час аналізу особових імен.

Зокрема, І. Трійняк 1967 р. започаткував серію словникових статей до свого «Словника особових власних імен» (виданий 2005 р.).

Л. Л. Гумецька характеризувала історичні форми особових імен («З приводу імені *Гостята* в новгородській берестяній грамоті» (1962 р.), «З приводу особової назви *Гостята* в новгородській берестяній грамоті № 9» (1965 р.)), зокрема литовського походження («Особові назви литовського походження в українських грамотах XIV–XV ст.» (1962 р.), «Литовські імена з компонентом *-товть / -толть* в українських грамотах XIV–XV ст.» (1963 р.), «Особові назви литовського походження в українських грамотах XIV–XV ст.» (1964 р.)).

Слов'янські антропоформули вивчала І. М. Железняк («Яким є розвиток слов'янських систем особових імен та які можливості їхньої класифікації (особливо прізвищ)» (1963 р.), «Умотивованість поєднувального *i* в слов'янських композитних антропонімах» (1967 р.)).

На дериваційні особливості імен звертав увагу І. І. Ковалик («Словотвір особових імен в українській мові (здрібніло-пестливі утворення)» (1962, 1965 рр.), «Смислова структура власних імен» (1969 р.)).

Старогрецько-слов'янські взаємовпливи на рівні імен визначала Г. Є. Лопушанська («Фонетична та морфологічна адаптація українських та російських чоловічих імен грецького походження (1964 р.), «До питання про шляхи творення старогрецьких і слов'янських особових імен» (1965 р.)).

Чоловічі імена XVI ст. стали об'єктом вивчення Р. Й. Керсти («Українські чоловічі особові назви у XVI ст.» (1965 р.), «Словотвір власних чоловічих імен церковного походження (на матеріалі пам'яток української мови XVI ст.)» і «Типи українських чоловічих особових назв у XVI ст.» (1969 р.), «Типи найменувань чоловіків в пам'ятках української мови XVI ст.» і «З історії формування українських чоловічих особових назв» (1969 р.)), а XVII ст. – М. Л. Худаш («Українські козацькі особові назви (композиції і словосполучення) середини XVII ст. (на матеріалі реєстрів запорізького війська Богдана Хмельницького, складених після Зборівського договору 1649 р.)» (1964 р.), «Із спостережень над українськими козацькими особовими назвами-композиціями середини XVII ст.» (1966 р.), «Складні українські особові назви XVII ст. (на матеріалі реєстру запорізького війська Богдана Хмельницького, складеного після Зборівського договору 1649 р.)» (1970 р.)).

Давні особові імена досліджувала В. Ю. Франчук («До історії імені *Володимир*» і «Українські особові назви XVII ст.» (1965 р.)).

Характерні особливості антропонімії Закарпаття (зокрема й іменника) з'ясовував П. П. Чучка («Назви жителів Закарпаття за місцем їх проживання або народження», «Про угорські імена в українських говорах Закарпаття», «Розмовні варіанти українських особових імен», «Словотвір закарпатоукраїнських жіночих імен» (1965 р.), «Типи власних особових імен та їх класифікація (до питання нормалізації антропоніміїної термінології)» (1966 р.)), а Буковини – Л. В. Кракалія («Молдавські елементи в антропонімії Буковини» (1966 р.), «Словотвір буковинських імен» (1969 р.)).

У 1970-х роках дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеня кандидата наук на матеріалі особових імен захистили Л. Л. Кракалія («Антропонімія Радянської Буковини» (1974, 1978 рр.)), Р. І. Керста («Українська антропонімія XVI ст. (чоловічі іменування)» (1978 р.)) і Т. Д. Космакова («Лінгвістичний аналіз антропонімів Правобережного Побужжя» (1980 р.)), а доктора наук – М. Л. Худаш («Українська антропонімія XI – початку XIX ст. (чоловічі імена)» (1980 р.)); згадує про особові імена й В. І. Ткачук у дисертації «Нове в ономастиці російської мови радянського часу» (1973 р.).

На матеріалі дисертаційних студій М. Л. Худаш підготував монографію «З історії української антропонімії» (1977 р.), а Сухомлин І. Д. – навчальний посібник «Питання антропоніміки в українській мові» (1975 р.). Подібним за призначенням є видання «Українська антропонімія: Методичні вказівки до теми «Морфемний і словотвірний аналіз особових імен людей» (1978 р.) В. О. Шевцової, натомість оригінальну за змістом книгу «Дано ім'я людині...» 1971 р. надрукував Ю. П. Татаренко.

Серед збірників наукових праць ономастичного спрямування наведемо «Питання ономастики Південної України» (1974 р.), «Питання сучасної ономастики» (1976 р.), «Повідомлення Української ономастичної комісії» № 9 (1972 р.), № 10 (1974 р.), №№ 11–13 (1975 р.), №№ 14–15 (1976 р.).

Особно згадаємо монографію О. А. Білецького «Лексикологія і теорія мовознавства (Ономастика)» (1972 р.), в якій дослідник запропонував власне бачення структури онімного простору, виокремивши, зокрема, у складі ейдонімів антропоніми, які разом із зоонімами об'єднав в органоніми і водночас розмежував на ідіоніми (власні особові назви) та койноніми (суспільні номінації) [7, с. 198–199].

Проте особові імена найбільш часто аналізуються в статтях і тезах повідомлень (таких наукових праць засвідчено 52 (8,65 %) із 601, виданих протягом цього десятиліття), які можна об'єднати в такі групи (досить умовно, оскільки межа між ними нестійка):

етимологічні розвідки («Звідки вони? (Про походження мов, імен, прізвищ)» П. Дарманського (1971 р.); «Про деякі власні імена латинського походження в українській мові» І. А. Лісового і Ю. В. Цимбалюка (1976 р.); «Про походження власних імен людей: *Остан, Панас, Параска*» (1979 р.), «З історії власних імен людей: *Анастасія, Анатолій, Архип*» і «З історії власних імен людей: *Андрій, Василь, Василина*» (1980 р.) Г. П. Півторака);

історичні екскурсії («Народні форми українських імен у XVI ст.» (1971 р.); «Канонічні і народні форми українських чоловічих імен у XVI–XVII ст.» (1972 р.) і «Деякі питання української історичної антропонімії» (1973 р.) Р. Й. Керсти; «До історії українських жіночих антропонімів XVII століття» О. М. Маштабей (1977 р.); «До історії українських жіночих антропонімів XVII століття» (1977 р.), «Називання жителів Середньонадніпрянського Лівобережжя (на матеріалі середньонадніпрянських лівобережних пам'яток другої половини XVII – першої половини XVIII ст.)» і «Суфіксальний словотвір особових чоловічих імен (на матеріалі середньонадніпрянських лівобережних пам'яток другої половини XVII – першої половини XVIII ст.)» (1979 р.) В. О. Шевцової);

структурно-дериваційні та семантико-мотиваційні описи таких пропріативів («Про імена і клички, тотожні топонімам» Є. С. Отіна (1971 р.); «Порівняльна характеристика антропонімікону Буковини і Північного Причорномор'я» і «Сучасний антропонімікон Буковини» Л. В. Кракалії (1974 р.); «Антропоніми Правобережного Побужжя (на матеріалі особових імен населення Врадівського р-ну Миколаївської області)»

Т. Д. Братушенко і «Антропоніми – основа вивчення лексики, що характеризує особисті властивості людини» Р. Й. Керсти (1980 р.));

функціональні характеристики імен («Розвиток жіночих особових назв у сучасній українській мові» І. І. Фекети (1975 р.); «До питання про стан сучасного іменника (за матеріалами загсів м. Дніпропетровська)» Е. Д. Головіної та І. В. Шкарєдної та «Власні особові імена в усному мовленні» І. Ф. Шило (1976 р.); «Імена-дороговкази: Меморіальний словник наших визначних тезок» Ю. Титаренко (1977, 1978 рр.); «Варіанти власних імен» В. О. Шевцової і «Адаптація імен грецького походження» Г. Є. Бучко (1979 р.); «Динаміка імен Правобережного Побужжя» Т. Д. Космакової і «Матеріали до словника власних імен, вживаних у переносному значенні» Є. С. Отіна (1980 р.)).

Досить часто аналізуються й закордонні (переважно російські) антропоодиночності, зокрема в зіставному плані («До питання про форми особового імені (за матеріалами російських говірок півдня України)» (1972, 1979 рр.) та «Демінутивне антропонімічне словотворення (на матеріалі російських говорів півдня України)» і «Антропонімічний словник російських сіл Одеської області» (1980 р.) Ю. О. Карпенка; «Антропонімія німецького населення сіл Мукачівського району (на матеріалі сіл: *Нове Село, Кучава, Павшино*)» Л. А. Володимира і «Зіставне вивчення російської і української антропонімії» Л. І. Колоколової (1973 р.); «Власні імена як джерело утворення французької термінології» Г. А. Александрової та «Особливості антропонімії російських сіл Одеської області» М. В. Карпенко (1974 р.); «Функціонування форм особових власних імен зі значенням суб'єктивної оцінки в українській і російській мовах» В. Д. Познанської і «Типи слов'янізмів в антропонімії угорського етносу Закарпаття» П. П. Чучки (1977 р.); «Балтійські імена в історії та культурі слов'ян» А. П. Непокупного (1979 р.)).

Як бачимо, саме із сімдесятих років ХХ ст. починається ґрунтовне вивчення особових імен практично з усіх аспектів (можливо, лише продуктивність іменника поки що не знайшла належного висвітлення).

Одним із найбільш продуктивних періодів у вивченні власних особових імен є 1980-і роки (сюди ми умовно включили і 1991-й рік – останній перед проголошенням незалежності України).

Зокрема, протягом попереднього десятиліття захищено п'ять дисертацій відповідної тематики, а тут ми можемо говорити про дванадцять робіт, причому відзначимо появу досліджень, присвячених встановленню продуктивності особових імен – як російських («Російський іменник м. Одеси. Проблеми розвитку і взаємодії» Л. П. Зайчикової (1986 р.), «Розвиток російського іменника Ізмаїльщини (зіставний аналіз)» Л. О. Жмурко (1988 р.)), так і українських («Іменник українського населення Одещини із другої половини ХІХ по 80-і рр. ХХ ст.» О. Ю. Касім (1986 р.)).

Традиційно наявні історичні студії, в яких аналізується іменник ХІ–ХVІІІ ст. («Слов'янські автохтонні особові власні імена в їхніх функціональних проявах в українській антропонімії ХІ–ХVІІІ ст.» М. О. Демчук (1985 р.), «Українська антропонімія першої половини ХVІІІ ст. Чоловічі особові імена (на матеріалі Реєстру Запорозького Війська 1649 р.)» Р. І. Остаха (1986 р.), «Українська антропонімія ХІV–ХVІІІ ст. (жіночі найменування)» М. І. Сенів (1986 р.), «Способи і засоби антропонімічної номінації у південновеликороських відказних книгах першої половини ХVІІІ століття» Л. В. Карлової (1991 р.)).

Як фактичний матеріал імена фіксуються в дисертаціях «Антропонімія південно-східної України» (1983 р.) В. Д. Познанської, «Болгарська антропонімія півдня України» (1984 р.) В. А. Колесник, «Російські складені особові іменування донаціонального періоду» С. М. Пахомової (1984 р.), «Варіативність антропонімів на різних рівнях української мови» (1986 р.) Л. О. Белея, «Антропонімія Середнього Полісся (співвідношення офіційних і неофіційних найменувань)» (1988 р.) І. І. Козубенко.

Результати дисертаційних студій викладені в монографіях Р. Й. Керсти «Українська антропонімія ХVІІІ ст. Чоловічі найменування» (1984 р.) і М. О. Демчук «Слов'янські автохтонні власні імена в побуті українців ХІV–ХVІІІ ст.» (1988 р.).

На якісно новому рівні Л. Г. Скрипник і Н. П. Дзяківською (за редакцією В. М. Русанівського) підготували словник-довідник «Власні імена людей» (1986, 1996 рр.), в якому подаються офіційні і варіантні форми імен, визначається їхнє походження, наводяться приклади вживання в художньому мовленні.

Доступно інформацію про антропоніми викладено в науково-популярних працях «Життя і пригоди імен (давніх і нових, славетних і скромних, відомих і забутих)» А. П. Коваль (1988, 1998 рр.), «Українські імена і прізвища» Л. Т. Масенко та «Хто ми? Звідки родом?» З. Т. Франко (1990 р.).

Програму спецкурсу «Українська антропонімія і можливості вивчення її в школі» (1989 р.) розробила В. Д. Познанська.

Філософський підхід до імен засвідчений у монографії «Ім'я у парадигмах «філософії мови» Д. І. Руденка (1990 р.), причому подібні погляди простежуються і в наступному дослідженні – «Філософія імені: у пошуках нових просторів» Д. І. Руденка і Ю. Н. Сватка (1993 р.).

Назвемо ономастичні збірники статей і тез повідомлень та виступів, виданих за цей час («Російська ономастика» (1984 р.) і «Актуальні питання російської ономастики» за редакцією Ю. О. Карпенка; «Давньоруська ономастична спадщина в східнослов'янських мовах» за редакцією В. В. Німчука (1986 р.). Ґрунтовними працями, безумовно, є «Теорія і методика ономастичних досліджень» (Москва, 1986 р., автори О. В. Суперанська, В. Е. Сталтмане, Н. В. Подольська) та «Міжетнічні зв'язки в українській антропонімії ХVІІІ ст.: «Реєстри всього війська Запорозького» 1649 р. і мовно-територіальні контакти» (1989 р.) (обидві –

за редакцією А. П. Непокупного).

Активізація ономастичних досліджень засвідчена й кількістю підготовлених за 1980-і роки статей – 120 (13,73 %) із 874 праць, які присвячені теорії і практиці вивчення пропріальних одиниць. Звичайно, нерационально назвати всі опубліковані статті і тези, тому згрупуємо їх за певними критеріями і підкріпимо окремими прикладами.

У зв'язку з появою досліджень продуктивності імен у різних регіонах і загалом в Україні, часто трапляються й такі статті, як «Найуживаніші імена російського населення України» О. Ю. Карпенко (1981 р.); «Найбільш уживані жіночі імена (на матеріалі російських острівних говорів Південної України» Ю. О. Карпенка і «Динаміка особових імен мешканців м. Ізмаїла» Д. А. Жмурко (1984 р.); «Динаміка російських чоловічих імен Херсона» Р. В. Петрової (1987 р.).

Аналізуються й колишні номінації осіб: загалом («Власні імена людей у Київській Русі» Г. П. Півторака (1982 р.), «Історія власних імен» та «Розвиток імен і прізвищ» П. П. Чучки (1983 р.), «Імена в козацьких реєстрах» Р. І. Остаха і «Як іменували жінку в Давній Русі» С. М. Пахомової (1984 р.)) і за періодами («Народні форми хрещених імен в українській мові XIV–XV ст.» Л. Л. Гумецької та «Словотвір чоловічих імен в українській мові другої половини XVII ст. (на матеріалі Полтавських актових книг)» Н. П. Москальова (1985 р.), «Іменування жінок в пам'ятках ділової писемності першої половини XVII ст. на матеріалі південновеликороських старих книг» Л. В. Карлової (1989 р.)), причому відзначимо активність видавничої діяльності М. О. Демчук («Типи відкомполітичних дериватів спільнослов'янського походження в українській антропонімії XIV–XVII ст.» (1982 р.), «Українські автохтонні особові власні імена праслов'янського походження» (1983 р.), «Містичні мотиви наречення дітей слов'янськими автохтонними іменами у східних слов'ян XIV–XVII ст.» (1984 р.), «Праслов'янські елементи відкомполітичного походження в українській антропонімії XIV–XVII ст.» (1985 р.), «Типи словенських відкомполітичних антропонімічних складноскорочень» (1987 р.); Р. І. Остаха («Західно- і південнослов'янські елементи в українській антропонімії першої половини XVII століття» і «Поширення найтиповіших чоловічих імен на Хмельниччині у першій половині XVII ст.» (1982 р.), «Етнічні контакти західних і східних слов'ян в Україні в XVI – першій половині XVII ст.» (за даними антропонімії)» (1984 р.), «Давні слов'янські імена на Брацлавщині у першій половині XVII ст.» (1985 р.), «Рідкісні чоловічі особові імена на Поділлі у першій половині XVII ст.» (1986 р.), «Чоловічі особові власні імена на Чернігівщині в I половині XVII ст.» (1987 р.)); М. І. Сенів («До історії адаптації жіночих календарних власних імен в українській мові XIV – поч. XIX ст.» (1982 р.), «Український жіночий іменник XIV – поч. XIX ст. (особові власні імена церковно-християнського походження)» (1985 р.), «Жіночі церковно-християнські власні імена в українських писемних пам'ятках XIV–XVII ст. як давньоруська спадщина» (1991 р.)).

В осередках компактного проживання інших етносів збирається й характеризується іншомовний іменник: болгарський, угорський, тюркський, чеський тощо («Форми іменування чоловіків у болгарських діалектах півдня України» (1981 р.), «Жіночі імена болгарських переселенців на півдні України» (1983 р.) і «Російсько-болгарська взаємодія в антропонімії півдня України (жіночі імена)» (1984 р.), «Історія болгарського переселення і її відбиття в антропонімії болгарських мешканців південної України» (1987 р.) В. А. Колесник; «Угорські імена і їхні російські відповідники в Закарпатській області УРСР» П. М. Лизанця (1981 р.); «До структури коротких і реконструкції повних форм двоосновних імен ятвягів» (1982 р.) і «До проблеми ятвязько-литовської антропонімічної безперервності» (1984 р.) А. П. Непокупного; «Антропонімія чеського села Веселинівки Одеської області» О. Ю. Касім і «Західнослов'янізми в антропонімії українського населення Закарпаття» П. П. Чучки (1983 р.); «Еволюція статистичної структури іменника болгар у селах Бердянського району Запорізької області (10–80-і рр. XX ст.)» А. Ф. Міхіної (1984 р.); «Тюркські елементи в українській антропонімії» Р. І. Остаха (1985 р.); «Французькі імена в мовній мозаїці України» Є. В. Мотори (1987 р.), «Адаптація скандинавських імен у східних слов'ян» М. І. Попович (1991 р.)).

Окремішні зауваг вартують студії з аналізом грецизмів («Англійські власні імена грецького походження» Л. О. Пономаренко (1982 р.), «Грецький пласт в антропонімії російської та англійської мов» К. Б. Зайцевої і Л. В. Челової (1984 р.)) і латинізмів («Латинські імена як одне з джерел формування української антропонімії» В. Д. Познанської (1981 р.)) як джерел особових імен.

На науково-популярному рівні часто подається інформація про походження окремих імен («З історії власних імен людей: *Маріана, Маріанна, Оксана*» (1984 р.), «*Валентин, Валентина, Валерій, Валеріан, Валерія*» і «*Віталій, Мирон, Світлана*» (1985 р.), «*Іван*» (1986 р.), «*Аліса, Альберт, Едгар, Едуард*» (1987 р.), «З історії власних імен: *Варвара, Петро*», «*Калина, Килина (Кулина, Якилина), Катерина. Микола*» (1990 р.) Г. П. Півторака)) або іменника загалом («Очима лінгвіста (про походження імен та місць)» (1983 р.) і «Походження «божих імен» (1984 р.) О. М. Склярєнка).

Описуються і зменшено-пестливі або згублені форми імен («Історичний розвиток українських (здрібнених та згублених) чоловічих імен із окремішною увагою на завмерлі суфікси» В. Сімовича (1981 р.), «Словотвір зменшено-пестливих розмовних варіантів власних імен» Т. Д. Братушенко (1982 р.)).

Характеризуються імена і як твірна база аплікативної чи онімної лексики («Роль особових імен і прізвищ в утворенні прізвищ Бойківщини» Г. С. Бучко (1985 р.), «Власні імена в назвах рослин» Л. Д. Фроляк (1987 р.), «Власні імена як вихідні основи дієслівних утворень (в українській і російській

мовах» В. К. Чернецького (1989 р.), «Роль імен, прізвиськ та апелятивний означень особи у творенні українських прізвищ» Г. Є. Бучко (1990 р.)).

Достатньо продуктивні суто теоретичні розмірковування про імена у складі антропонімії («Ім'я та реклама» І. О. Анніної і «Особові власні імена» М. І. Сенів (1985 р.), «Типи імен за походженням» Р. І. Остаха та «З історії наголошення жіночих імен на -ія» В. Г. Скляренка (1989 р.), «Економія мовлення та сучасні власні імена» В. І. Шульгіної (1990 р.)) і огляд історії вивчення цієї групи власних особових назв («Антропонімія в історико-етнографічних дослідженнях» М. О. Демчук (1983 р.), «Антропонімія Бойківщини як джерело вивчення етнічних зв'язків, матеріальної і духовної культури народу» Г. Є. Бучко (1984 р.)).

Завершальне десятиліття ХХ ст. – це період, який позначений детальною характеристикою публікацій із проблем ономастики в довіднику «Українська ономастика: бібліографічний покажчик», де зафіксовано, що з 1992 по 2000 рік здійснено майже половину видань (44,68 %).

Традиційно розпочнемо із дисертацій, кількість яких трохи зменшилася, порівняно з попереднім етапом. Це аналіз продуктивності імен у різних регіонах («Антропонімічні уподобання мешканців Одеської області України: лінгвістичний аналіз» С. Л. Брайченко і «Динаміка антропонімікону м. Луцька в ХХ ст.» І. Д. Скорук (1999 р.) та «Динаміка українського іменника м. Донецька з 1890 по 1990-і роки» Г. В. Кравченко (2000 р.)), а також опис фонографічної адаптації запозичених антропонімів (на матеріалі англійської й української мов) у кандидатській (1992 р.) і відтворення загалом власних назв у перекладі – в докторській (2000 р.) дисертаціях А. Г. Гудманяна, функціональний аналіз особових імен, засвідчених в українських народних обрядових піснях, Н. С. Колесник (1998 р.) і характеристика еволюції антропонімних формул у слов'янських мовах С. М. Медвідь (2000 р.), причому докторській дисертації передувало опублікування монографії «Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах» (1999 р.).

Натомість відзначимо зростання чисельності лексикографічних видань етимологічного, довідкового, правописного, перекладного спрямування («Ім'я для дитини в українській родині» Л. О. Белея і «Довідник німецькомовних імен» Т. Лещук (1993 р.); «Реєстр Війська Запорозького 1649 року», підготовлений до друку колективом авторів на чолі з О. В. Тодійчуком і загальною редакцією Ф. П. Шевченка (1995 р.); «Словник-довідник біблійних осіб, племен і народів» К. Костів (1995 р.); «Правописний словник і найпоширеніших прізвищ» А. А. Бурячка і «Словник власних імен людей: українсько-російський і російсько-український; Основні правила правопису українських імен та прізвищ; Як вибрати ім'я ребенку» С. П. Левченка, Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківської (1996 р.); «Іменослов: імена слов'янські, історичні та міфологічні» Г. Лозко (1998 р.); «Англо-український словник власних назв та імен» Т. Олійник (2000 р.)).

Подібною є й монографія «Українська фонографічна передача антропонімів античної, англо-, німецько- і франкомовної літератур» Б. П. Бендзар і С. С. Бобринець (2000 р.).

Навчальний посібник «Ономастична термінологія. Основні терміни, поняття, визначення» (1994 р.) підготувала Т. Ю. Ковалевська.

Для теорії номінації передусім мають вагомість словникові статті в енциклопедії «Українська мова» (2000 р.), зокрема «Власні імена» Ю. О. Карпенка, «Імена християнські», «Імена язичницькі», «Ім'я особове» І. М. Железняк.

Опис інших статей і тез виступів та повідомлень, яких у 1990-і роки засвідчено 258 (12,73 % від загальної кількості наукових праць, що становить 2026), дозволяє зробити висновок, що основна тематика їх повторюється з попереднього періоду.

По-перше, це характеристика динаміки особових імен різних територій: Одещини («Улюблені чоловічі імена жителів Одеської області» і «Улюблені жіночі імена мешканців Одеської області» С. Л. Брайченко та «Частотний чоловічий іменник українського Придунав'я» О. Ю. Медведєвої (1998 р.)), Прикарпаття («Динаміка найуживаніших гуцульських жіночих імен: село Космач» (1998 р.). «Динаміка найуживаніших гуцульських чоловічих імен (на прикладі села Космач Косівського району Івано-Франківської області» і «Особливості гуцульського чоловічого іменника у місті та селі (Косів та Космач)» С. П. Павелко), Донецька («Динаміка українського іменника м. Донецька (1890–1899 рр.)», «Динаміка українського іменника м. Донецька к. ХІХ – п. ХХ ст. (чоловічі імена)» і «Динаміка українського іменника м. Донецька к. ХІХ – п. ХХ ст. (жіночі імена)» (1997 р.), «Чоловічий іменник Донецька у 20–30-і роки ХХ ст.» (1998 р.) Г. В. Кравченко), Луцька («Динаміка антропонімікону м. Луцька протягом 1985–1994 рр.» (1995 р.), «Розвиток чоловічого іменника м. Луцька в ХХ ст.» і «Характеристика жіночого іменника м. Луцька в ХХ ст.» (1999 р.) І. Д. Скорук), Полтави («Динаміка власних імен полтавців» С. Лебеденко, Л. Сологуб (1999 р.)).

По-друге, реєстри імен у певні періоди, і це можуть бути дані, які стосуються колишніх часів («Давні слов'янські імена з Вінниччини на фоні всієї української антропонімії ХVІІ ст.» (1993 р.) та «Ідентифікація особи в Реєстрі» (1995 р.) Р. І. Остаха; «Типи найменування особи в середині ХVІ ст. (на матеріалі писемних пам'яток)» І. В. Єфименко (1994 р.)) і теперішніх («Порівняльна характеристика антропонімії сіл Кіцманського району Чернівецької області та сіл Заліщицького району Тернопільської області» Н. І. Рульової і Л. В. Чувашової (1995 р.), «Антропонімія наддністрянського села Стриганці» Л. Р. Осташ і Р. І. Остаха (1996 р.)), «Деякі особливості формування жіночого іменника Придунав'я» О. Ю. Медведєвої (1997 р.)), окремих регіонів («Особливості буковинського іменника» К. М. Лук'янюка і О. К. Пілат (1994 р.), «Власні особові імена в антропонімії Холмщини» Н. Л. Осташ і Р. І. Остаха (1994 р.), «Іменник міста Тернополя (за

даними ЗАГСУ 1999 р.)» Н. О. Свистун) і великих територій («Сербська антропонімія XIV ст. в контексті становлення формул іменування (на матеріалі Дечанських грамот)» С. М. Пахомової і «Українські антропоніми Західної діаспори» Ф. А. Сухоніса (1997 р.); «Особливості жіночого іменника» Г. В. Бачинської (2000 р.)), українців («Власні особові імена в антропонімії Бойківщини» Л. Р. Осташ (1996 р.), «Особові імена українців Одеської області» С. Л. Брайченко (1998 р.), «Мотивація чоловічих і жіночих імен мешканців Луцька» І. Д. Скорук (2000 р.)) та інших етносів («Антропонімія буковинських поляків» Г. Є. Бучко (1992 р.), «Особові імена і прізвиська болгарських поселенців півдня України» В. А. Колесник (1996 р.), «Чеські особові власні імена з погляду їх походження» Л. Р. Осташ (2000 р.)).

Цікаві висновки можна отримати шляхом зіставлення різномовних іменників («Динаміка розвитку російського та угорського іменників у XV–XVII ст.» М. І. Пілаш (1994 р.), «Зіставний аналіз тематичних груп германських та слов'янських власних імен дохристиянського періоду» Л. В. Гнаповської (1997 р.), «Місце слов'янських автохтонних власних особових імен у чеському й українському іменниках» Л. Р. Осташ (2000 р.)).

До цієї групи варто віднести і статті, присвячені антропонімам загалом, адже імена активно функціонують у нашому мовленні («Структурно-функціональні особливості форманта *-он* в особових іменах і прізвищевих назвах українців» І. Д. Фаріон (1994 р.), «Власні імена і національно-мовна картина світу» І. І. Турути (1997 р.), «Національне ім'я і національний символ» Ю. О. Карпенка (1999 р.)), зокрема з-поміж складених антропоформул («Східнослов'янська антропонімічна формула» (1993 р.) та «Слов'янські антропонімічні формули і вік» (1999 р.) С. М. Пахомової; «Тричленні іменування гуцулів кінця XVIII – першої половини XIX ст.» Б. Б. Близнюк (1995 р.), «Про двохкомпонентність семантичної структури власного імені» Л. В. Гнаповської (1997 р.).

По-третє, традиційно популярними є етимологічні розвідки («Етимологічні замітки з української антропонімії» (1994 р.) і «З української історичної антропонімії (етимологічні етюди)» (1998 р.) В. П. Шульгача; «Про походження національних імен українців» В. Багринець (1996 р.), «До джерел імен українців» І. Д. Фаріон (2000 р.)), часто в науково-популярному стилі («З історії власних імен: *Софія, Віра, Надія, Любов*» (1992 р.), «З історії власних імен людей» (1993 р.) Г. П. Півторака, «Загадка імені» (1997 р.) Р. І. Осташа).

По-четверте, аналізуються імена як твірні лексеми насамперед для прізвищ («Багатство структурної деривації християнських імен у прізвищах Покуття» Г. Шпак (1995 р.), «Прізвища, утворені від власних особових імен (на матеріалі Кіровоградщини)» Т. В. Ісакової та «Відапелятивні імена та індивідуальні прізвища в основах прізвищ Опілля» Г. Д. Панчук (1999 р.)) і топонімів («Імена давні й призабуті (про походження давньої топонімії м. Чернівців)» І. Г. Чеховського (1994 р.), «Адаптовані іншомовні антропоніми як твірні основи відприсвійної топонімії» З. Купчинської (1995 р.), «Непереоформлені особові імена в гідронімії Дону» Є. С. Отіна (1997 р.)), зокрема назв населених пунктів («Сліди польських антропонімів в ойконімії Одещини» Г. Ю. Касім (1993 р.), «Церковно-християнські імена в основах ойконімів Галичини» Т. Р. Антонюк і Г. Є. Бучко (1996 р.), «Відапелятивні слов'янські автохтонні імена в основах ойконімів Опілля» В. В. Котович (1998 р.)).

По-п'яте, часто розглядаються варіанти особових імен («Словник варіантів особових імен Південно-Східної України» В. Д. Познанської (1992 р.), «Варіанти власних імен у прибузьких говірках» (1994 р.) і «Варіанти власних імен у надбузьких говірках» (2000 р.) С. К. Богдан; «Варіативність імен у мультикультурному просторі Закарпаття» О. М. Гвоздяк, Н. І. Головачак і Г. І. Меліки (1997 р.), «Усічені та усічено-суфіксальні варіанти християнських імен в основах прізвищ Опілля» Г. Д. Панчук (1997 р.)).

Традиційно звертається увага на передачу українських імен іншими мовами («Українські власні назви (антропоніми і топоніми) в англійському написанні» Б. М. Ажнюка і «Принципи і способи передачі українських особових і географічних назв англійською мовою» І. В. Корунець (1993 р.); «Українські власні імена у чеських перекладах» О. Л. Паламарчук (1998 р.)), і навпаки, іншомовних – українською («Вірменська антропонімія і топонімія в перекладах українською мовою» Л. М. Задорожної і «Відтворення деяких чеських антропонімів українською мовою (На матеріалі художніх перекладів)» О. Л. Паламарчук (1992 р.); «Особові імена французького мовного колективу і деякі питання їх адаптації російському й українському мовним середовищам» І. В. Бойчук (2000 р.)).

Окремі дослідники описують джерела вітчизняного антропонімікону та його вивчення («Джерела дослідження антропонімії Буковини» Л. О. Тарновецької і «Сліди язичництва в антропонімії українців Карпат» П. П. Чучки (1992 р.); «Конотативні власні імена як джерело вивчення історичної морфеміки української мови» В. О. Горпинича (1994 р.), «Основи прізвищ як джерело вивчення власних імен людей» Г. Є. Бучко (1995 р.)).

Активізувалися студії, автори яких розглядали функціонування антропонімів загалом та особових імен зокрема у фольклорних творах: загадках («Власні імена людей в структурі української народної загадки» Г. А. Онищенко (1997 р.)), замовляннях («Християнський ономастикон в російських замовляннях» А. В. Юдіна (1992 р.)), казках («Мадяризм в українському казковому антропоніміконі» О. С. Мейсарош і «Власні імена в чарівних казках» О. А. Порпуліт (1993 р.); «Антропоніми в мові українських народних казок»

Т. О. Гаврилової та І. В. Прокопчук (1994 р.), піснях («До питання про синонімію власних імен у буковинських народних піснях» (1994 р.) та «Особові імена – об'єкт дослідження фольклорної ономастики» і «Чоловічі слов'янські автохтонні імена, засвідчені текстами українських народних обрядових пісень» у записках XIX – перших десятиліть XX ст.» (1998 р.), «Жіночі слов'янські автохтонні імена, засвідчені текстами українських народних обрядових пісень» (2000 р.) Н. С. Колесник), фразеологізмах («Власні імена людей в українській фразеології» (1993 р.) і «Про деякі історико-культурні антропоніми в складі українських паремій» (1998 р.) Н. М. Пасік; «Що означають власні імена людей у фразеології» А. М. Кравчук (1998 р.)).

Зацікавлення читачів також викликають статті, пов'язані як із практичними потребами (наприклад, обранням імені для новонародженого («Як назвати немовля?» С. Богуцького (1994 р.)), так і з філософським осмисленням імені («Що в імені тобі моєму? (Як впливає ім'я на людину)» С. Світличної (1995 р.), «Роль імені в становленні самосвідомості індивіда» Н. В. Адамчук (1996 р.)).

Зазначимо, що значна частина названих вище праць надрукована в ономастичних збірниках, як-от: «Ономастика України першого тисячоліття нашої ери» за редакцією І. М. Железняк (1992 р.); «Питання історичної ономастики України» за редакцією О. П. Карпенко і «Проблеми регіональної ономастики» (1994 р.); «Реконструктивні можливості ономастики» і «Відтворення українських власних назв (антропонімів і топонімів) іноземними мовами» (1995 р.); «Ономастика східних слов'ян» (1996 р.); «Ономастика та етимологія» за редакцією О. П. Карпенко (1997 р.), «Дослідження з ономастики» і «Питання сучасної ономастики» (1997 р.); «Ономастика і апелятиви» за редакцією В. О. Горпинича (I–IV випуски – 1998 р., V–VIII – 1999 р., IX–XII – 2000 р.), «Ономастика України та етногенез східних слов'ян» за редакцією І. М. Железняк (1998 р.), «Слов'янська ономастика» й «Українська ономастика» (1998 р.); «Slavica та Baltica в ономастиці України» та «Ономастика Полісся» за редакцією І. М. Железняк (1999 р.), «Записки з ономастики» за редакцією Ю. О. Карпенка (I–III випуски – 1999 р.; IV – 2000 р.); «Українська пропріальна лексика» (2000 р.), а також у журналах «Мовознавство», «Культура слова», матеріалах конференцій (Дніпропетровськ, Донецьк, Київ, Луцьк, Львів, Кіровоград, Одеса, Тернопіль, Ужгород, Умань, Харків, Чернівці тощо), інших засобах масової інформації.

Таким чином, детальний аналіз численних наукових праць (всього опрацьовано 634 студії, зокрема 29 дисертацій, 11 монографій, 37 словників, довідників, посібників і poradників, 53 збірники наукових праць, 504 статті і тези доповідей і повідомлень на конференціях і семінарах) дозволяє зробити висновок, що особові імена в Україні досить часто ставали об'єктом наукової уваги дослідників.

Передусім розглядалися питання, пов'язані з динамікою особових імен, їхньою етимологією, варіативністю, структурою, словотвором, семантикою, перекладом іншими мовами, мотивацією прізвищ і топонімів, зіставлення вітчизняних антропонімів з іншомовними й адаптацію останніх в українській мові, реєстром імен різних територій і часових зрізів, функціонуванням в офіційних документах та фольклорних творах, іншими теоретичними і практичними запитам.

Перспективи використання результатів дослідження. Потребують додаткового вивчення питання, пов'язані з описом особових імен у закордонних дослідженнях, насамперед російських, білоруських і польських, які значною мірою вплинули на формування наукових поглядів українських антропонімістів і досліджуваного періоду, і початку XXI ст.

На часі й підготовка монографії, присвяченої українським чоловічим і жіночим особовим іменам із детальною характеристикою їхньої семантики, походження, варіативності та зведеною інформацією, яка стосуватиметься структури, етимології та інших визначальних для пропріативів ознак.

Література

1. Українська ономастика: бібліографічний покажчик. Укладачі: Вербиш С. О., Єфименко І. В., Железняк І. М. та ін. Київ: КММ, 2013. 365 с.
2. Торчинський М. М. Ономастичні студії в Україні: бібліографічно-інформаційний довідник. Хмельницький: ХНУ, 2007. 123 с.
3. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми. Ономастика України першого тисячоліття нашої ери: монографія. Київ: Наукова думка, 1992. С. 263–282.
4. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01. Київ, 2010. 504 с.
5. Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
6. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія (проект). Повідомлення Української ономастичної комісії. Київ: Наукова думка, 1966. Вип. 1. С. 24–43.
7. Белецкий А. А. Лексикология и теория языкознания: (Ономастика). Киев: Изд-во КГУ, 1972. 209 с.

References

1. Ukrainsjka onomastyka: bibliografichnyj pokazhchyk. Ukladachi: Verbych S. O., Jefymenko I. V., Zheljeznjak I. M. ta in. Kyjiv: KMM, 2013. 365 s.
2. Torchynskij M. M. Onomastychni studiji v Ukraini: bibliografichno-informacijnyj dovidnyk. Khmeljnycjkyj: KhNU, 2007. 123 s.

-
3. Zubko A. Ukraïnsjka onomastyka: zdobutky ta problemy. Onomastyka Ukraïny pershogho tysjacholittja nashoji ery: monoghrafija. Kyjiv: Naukova dumka, 1992. S. 263–282.
 4. Torchynskij M. M. Struktura, typologhija i funkcionuvannja onimnoji leksyky ukraïnsjkoji movy: dys. ... doktora filol. nauk: 10.02.01. Kyjiv, 2010. 504 s.
 5. Ukraïnsjka mova: Encyklopedija. 2-ghe vyd., vypr. i dop. Kyjiv: Vyd-vo «Ukraïnsjka encyklopedija» im. M. P. Bazhana, 2004. 824 s.
 6. Nimchuk V. V. Ukraïnsjka onomastychna terminologhija (proekt). Povidomlennja Ukraïnsjkoji onomastychnoji komisiji. Kyjiv : Naukova dumka, 1966. Vyp. 1. S. 24–43.
 7. Beleckyj A. A. Leksykologhyja y teoryja jazykoznanyja: (Onomastyka). Kyev: Yzd-vo KGhU, 1972. 209 s.

Надійшла / Paper received: 04.10.2020
Надрукована / Paper Printed : 04.01.2021